KONTAKTPLATTA OCH SVABB
PROVTAGNINGSANVISNING (Ej Listeria)

Lämpligt provtagningsmaterial ska användas, sådant kan hämtas från laboratoriet vardagar kl. 8-15:30.

Boka tid för inlämning av prov.

OBS! För Listeriaprovtagning på ytor finns en särskild anvisning.

Val av provtagningsställen

Provtagningsställena väljs enligt riskbaserade principer.
Provtagningsstället/ytan ska vara tydligt definierad.
En fastställd procedur rekommenderas för att man ska kunna följa trender.
Prioritera fuktiga, smutsiga och ytor som är svåråtkomliga vid rengöring t.ex. skärmaskiner, golvbrunnar, handskar och ismaskiner.

För att öka chansen att kvalitativt ***påvisa*** mikroorganismer rekommenderas det att man om möjligt tar prov på en **så stor yta som möjligt** såsom 1000 – 3000 cm^2 (0,1 – 0,3 m^2).
För ***kvantitativ*** bestämning räcker t.ex. $\leq$100 cm^2.

Val av provtagningstidpunkt

Provtagning kan ske **antingen under/efter produktion eller efter rengöring och desinfektion**.
Provtagningstidpunkten ska vara specificerad i provtagningsproceduren.
Vissa mikroorganismer kan vara svåra att påvisa direkt efter rengöring och desinficering. Cellerna kan vara levande men inte odlingsbara. För att förbättra möjligheten att påvisa dessa ska prover tas antingen under produktionen efter minst 2 timmars produktion, eller i slutet av produktionen (före rengöring). Detta gäller exempelvis Listeria. Se separat anvisning.
Om man inte tar prov alla dagar bör de **inte alltid tas samma veckodagar**.
Prov bör tas oftast där livsmedlet utsätts för kontaminationsrisk men även ibland i t.ex. lager.

Provtagningsteknik

Efter provtagningen ska ytan rengöras/eller desinficeras för att undvika restsubstanser av odlingsmediet som kan bidra till bakterieväxt. Detta kan göras med sterila kompresser som fuktats med alkohol.

Provtagning med kontaktplatta

Används endast för flata ytor. **Använd inte kontaktplatta för kvalitativa metoder eller för specifik detektion av sjukdomsframkallande** mikroorganismer.
Tryck plattan med ett bestämt tryck mot ytan utan att glida i sidled. Bäst **reproducerbara resultat** fås om man tillämpar en specificerad kontakttid t.ex. 10 sek. och specificerat tryck, t.ex. 500 g.
Förslut genast påsen/röret och sätt det i transportbehållaren.

Provtagning med svabbsticka

Bra för svåråtkomliga mindre ytor ($\leq$100 cm^2). Det rekommenderas att man använder sterila engångsmallar för att undvika kontamination. Provta en rätt väl specificerad yta.
Om provtagningsstället är fuktigt kan en torr sticka användas om inte neutraliseraringsmedel krävs.
Om ytan är torr används som regel en fuktad sticka vilket i allmänhet är bättre.

1. Fuktad sticka

Ta bort det sterila skyddshöljet och fukta spetsen genom att doppa den i röret med spädningsvätska. Tryck spetsen mot rörets insida för att avlägsna överflödig vätska. Placera spetsen mot ytan och stryk med den över

ÅLANDS MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSMYNDIGHET LABORATORIET
Adress: Sundblomsvägen 31, AX-22150 Jomala, Åland
E-post: laboratoriet@amhm.ax
Tel: (0)18 32880 Fax: (0)18 328 822
www.amhm.ax

en yta som är t.ex. ≤100 cm^2 medan spetsen roteras mellan tumme och pekfinger.
På flata ytor ska provtagningen göras horisontellt och vertikalt t.ex. 10 ggr i vardera riktning. Sätt sedan tillbaka stickan i röret med spädningsvätska.

2. Torr sticka
Ta bort det sterila skyddshöljet och gör som ovan utom att fukta stickan.

3. Provtagning med svabb/svamp/kompress
Bra för större ytor (>100 cm^2).
Svabben eller kompressen ska, som regel, ha **fuktats** med en tillräcklig, men inte överflödig, mängd spädningsvätska, utom om provtagningsytan i sig är våt och inget neutraliseringsämne behövs, eller om spädningsvätskan är svår att få bort från ytan.
Öppna skyddshöljet och ta, aseptiskt med en steril pincett eller steril handske eller vänd plasthöljet avigt, ut svabben/svampen/kompressen.
Provta ytan horisontellt och vertikalt med ett jämnt fast tryck, **byt sida** på svabben/svampen/ kompressen.
Sätt tillbaka svabben i påsen eller behållaren och säkerställ att den hålls fuktig fram till analys.
Om neutraliseringsmedel används kramar man direkt efter provtagningen ur svampen, blötlägger den i neutraliseringsmedlet och låter den reagera fullt ut. Förslut väl.

Märkning
Märk proverna väl med plats och klockslag.

Hantering och inlämning av prov
Proven ka lämnas in så snart som möjligt till laboratoriet.
Både kontaktplattor och olika svabbar/svampar/kompresser förvaras och transporteras vid 1 – 8°C.
Kontaktplattor: Odlingen i värmeskåp ska påbörjas inom 48 timmar.
Svabbar/svampar/kompresser: Odlingen ska helst påbörjas inom 24 timmar. Om odlingen inte påbörjas direkt vid ankomst till laboratoriet ska proven förvaras vid 3 ±2°C i max 48 timmar från provtagning

Provsvar sänds till adressen Ni uppgivit. Muntliga provsvar kan ges per telefon till provets ägare på telefontiden kl. 13-14, tel: 328 80 (växel).

BOKA TID FÖR INLÄMNING AV PROV!

ÅLANDS MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSMYNDIGHET LABORATORIET
Adress: Sundblomsvägen 31, AX-22150 Jomala, Åland
E-post: laboratoriet@amhm.ax
Tel: (0)18 32880 Fax: (0)18 328 822
www.amhm.ax